

دانشگاه تربیت مدرس
موسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی آموزشی

آشنایی با مدارس استعداد‌های درخشان و آزمون‌های ورودی آن

قابل استفاده برای داوطلبان و پذیرفته‌شدگان
آزمون ورودی مدارس استعداد‌های درخشان و
خانواده‌های آنان

اسفندماه ۱۳۹۴

عنوان و نام پدید آور	: آشنایی با مدارس استعداد‌های درخشان و آزمون‌های ورودی آن... /
مشخصات نشر	: تألیف شورای انتخاب و تلخیص مقالات و نوشته‌ها.
مشخصات ظاهری	: تهران: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی / ۱۳۹۴.
شابک	: د. ۱۶۰ ص.
وضعیت فهرست نویسی	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۹۴-۵۸-۳
موضوع	: فیپا
موضوع	: مدرسه‌ها - ایران - مدیریت و سازماندهی
موضوع	: مدرسه‌های راهنمایی - ایران - آزمون‌های ورودی
موضوع	: تیزهوشان - ایران
موضوع	: کودکان تیزهوش - ایران - آزمون‌ها
شناسه افزوده	: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی. شورای انتخاب و تلخیص مقالات و نوشته‌ها
شناسه افزوده	: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
رده بندی کنگره	: LB۳۰۱۲/۴ / الف۱۵ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	: ۳۷۱/۲۰۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۱۸۷۲۰۸

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

عنوان	: آشنایی با مدارس استعداد‌های درخشان و آزمون‌های ورودی آن
تألیف	: شورای انتخاب و تلخیص مقالات و نوشته‌ها
ویراستار ادبی	: دکتر بداله بهمنی و منیر اعظم میثاقی نژاد
نوبت چاپ	: اول - زمستان ۱۳۹۴
انتشارات	: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
لیتوگرافی	: نگین سبز
چاپ	: برهان
طراح جلد	: جاوید شورچی
تایپ و حروف چینی	: جواد بغدادی و جمیله رضایی
ناظر چاپ	: محمد معتمدی نژاد
کارشناس چاپ و صفحه‌آرا	: نیره فیروزی
کارشناسان	: طاهره کیا/ علی رضایی اهلوانویی
شمارگان	: ۱۰۰۰۰ جلد
قیمت	: ۵۰۰۰ تومان
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۹۴-۵۸-۳
ISBN: 978-600-6594-58-3	

کلیه حقوق این اثر برای مؤلفین و مترجمین و دانشگاه تربیت دبیر شهیدرجایی محفوظ است.

نشانی: تهران، لویزان - کد پستی ۱۵۸۱۱-۱۶۷۸۸ - صندوق پستی ۱۶۳ - ۱۶۷۸۵ - تلفن: (۲۶۳۲) ۹ - ۲۲۹۷۰۰۶۰، ۲۲۹۷۰۰۷۰، تلفکس: ۲۲۹۷۰۰۴۲، پست الکترونیکی: Publish@srutu.edu، وب سایت: http://Publish.srttu.edu

ما در شرایط جنگ و محاصره توانسته‌ایم آن همه هنرآفرینی و اختراعات و پیشرفت‌ها داشته باشیم. ان شاء... در شرایط بهتر، زمینه کافی برای رشد استعداد و تحقیقات را در همه امور فراهم می‌سازیم. مبارزه علمی برای جوانان، زنده کردن روح جستجو و کشف واقعیت‌ها و حقیقت‌هاست.

بنیان‌گذار کبیر جمهوری اسلامی، حضرت امام خمینی (قدس سره)

عدالت به معنای این نیست که ما با همه استعدادها با یک شیوه برخورد کنیم. نه؛ استعدادها بالاخره متفاوت است. نباید بگذاریم استعدادی ضایع بشود و برای پرورش استعدادها باید تدبیری بیندیشیم. در این تردیدی نیست. اما ملاک باید استعدادها باشد، لاغیر؛ عدالت این است.

رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مد ظله العالی)

فهرست

صفحه	عنوان
ج	مقدمه
خ	مخاطبان کتاب
خ	اهداف تدوین

فصل اول / آشنایی با مفاهیم کلیدی ۱

۱	آشنایی با مفاهیم کلیدی
۴	گوناگونی و تنوع استعدادها (بر پایه نظریه هوش های چندگانه)
۱۰	ویژگی های دانش آموزان تیزهوش
۱۲	روش های شناسایی دانش آموزان دارای استعداد برتر
۱۶	آموزش استعدادهای برتر در دیگر کشورها
۱۷	تاریخچه آموزش استعدادهای برتر در جمهوری اسلامی ایران
۲۰	برخی مقررات حاکم در مدارس استعدادهای درخشان

فصل دوم / توصیه ها ۲۲

۲۸	توصیه هایی به والدین پذیرفته شدگان در مدارس استعدادهای درخشان
----	---

- ۳۱ توصیه‌هایی به دانش‌آموزان پذیرفته‌شده در مدارس استعدادهای درخشان.....
- ۳۲ ویژگی‌های مدارس استعدادهای درخشان (برنامه‌ها و فعالیت‌ها).....
- ۳۸ برای موفقیت در مدارس سمپاد چه باید کرد؟.....

۴۳

فصل سوم / آزمون ورودی پایه هفتم

- ۴۵ آزمون ورودی دبیرستان‌های دوره اول استعدادهای درخشان (مهر ۱۳۹۳).....
- ۴۶ دفترچه سؤالات آزمون.....
- ۶۹ کلید تصحیح آزمون.....
- ۷۱ آزمون ورودی دبیرستان‌های دوره اول استعدادهای درخشان (مهر ۱۳۹۴).....
- ۷۲ دفترچه سؤالات آزمون.....
- ۹۸ کلید تصحیح آزمون.....

مقدمه

توجه به شناسایی و پرورش دانش‌آموزان دارای استعدادهای برتر در ایران سابقه نسبتاً طولانی دارد و نزدیک به چهار دهه از تأسیس سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان به عنوان نهاد متولی این امر در کشور می‌گذرد. پس از ابلاغ چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران و تصویب اسناد کلان ذیل آن، بویژه «نقشه جامع علمی کشور»، «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» و «سند راهبردی کشور در امور نخبگان»، نقطه عطف توجه به موضوع شناسایی و پرورش صاحبان استعدادهای برتر را می‌توان تصویب «کلیات نظام تربیت استعدادهای برتر در آموزش و پرورش» در شورای عالی آموزش و پرورش در تاریخ ۱۳۹۳/۰۹/۰۳ دانست.

در این مصوبه، تعریفی از دانش‌آموز دارای استعداد برتر ارائه شده و نظام تعلیم و تربیت موظف به ارائه خدمات و تسهیلات ویژه برای شناسایی کامل، بروز و پرورش و هدایت استعدادهای او شده است. همچنین، بر پی‌گیری همزمان دو رویکرد «تلفیق» (مبتنی بر عدم جداسازی) و «تفکیک» (مبتنی بر جداسازی) برای تربیت استعدادهای برتر در نظام آموزش و پرورش تأکید شده است. بر این اساس، ادامه فعالیت «مدارس استعدادهای درخشان» را باید مصداق استمرار رویکرد «تفکیک» در تربیت استعدادهای برتر دانست. مجموعه‌ای که در پیش رو دارید، اشاره مختصری دارد به استعدادهای برتر و توجه به این قشر ارزشمند و مؤثر. همچنین به تعاریف و انواع استعداد و ویژگی‌های دانش‌آموزان صاحب استعداد برتر و روش‌های شناسایی آنان نیز اشاره شده است. در ادامه به اختصار به تاریخچه و فلسفه شکل‌گیری مدارس استعدادهای درخشان، بعضی از مقررات ویژه این مدارس و برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی، پرورشی و پژوهشی آنها نیز پرداخته شده است تا علاقمندان ورود به این مدارس، با آگاهی کامل و بر اساس توانمندی‌ها و ظرفیت‌های وجودی خود و پس از پذیرفته شدن، به همراه سایر دانش‌آموزان به کسب علم و معرفت بپردازند. همچنین توصیه‌هایی کاربردی برای داوطلبان شرکت در آزمون ورودی مدارس

استعدادهای درخشان و پذیرفته‌شدگان این آزمون و نیز خانواده‌های آنان ارائه شده است تا این مسیر را حتی‌الامکان با آرامش و به دور از تنش پشت سر بگذارند. محتوای فصل اول و دوم این مجموعه، حاصل انتخاب و تلخیص بخش‌هایی از آثاری است که مشخصات آنها در زیر می‌آید:

- کتاب «دست‌نامه شهاب» (راهنمای آموزگاران و مدیران مجری طرح شهاب)، نوشته دکتر مرتضی مجدفر، ابراهیم اصلانی و دکتر لیلا سلیقه‌دار، انتشارات مدرسه، سال ۱۳۹۴.
- ویژه‌نامه «کاشفان غار اژدها» (ضمیمه دانش‌آموزی فصل‌نامه استعداد‌های درخشان)، نوشته گروه نویسندگان به سرپرستی افشین دانش‌نژاد، سال ۱۳۹۳.
- ویژه‌نامه «از کجا آمده‌ای؟ آمدنت بهر چه هست؟» (ضمیمه دانش‌آموزی فصل‌نامه استعداد‌های درخشان)، نوشته گروه نویسندگان به سرپرستی افشین دانش‌نژاد، سال ۱۳۹۴.

- مقاله «مروری اجمالی بر روش‌های شناسایی دانش‌آموزان بااستعداد»، نوشته دکتر احمد عابدی و رومینا منانی، شماره ۷۲ فصل‌نامه استعداد‌های درخشان، زمستان ۱۳۹۳.
- مقاله «پیشینه تیزهوشان در ایران (۱۳۸۷-۱۳۴۷)»، شماره ۶۹ فصل‌نامه استعداد‌های درخشان، بهار ۱۳۹۳.

- کتابچه «مجموعه مقررات آموزشی ویژه مدارس استعداد‌های درخشان برگرفته از مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش»، سال ۱۳۹۴.
در پایان این مجموعه، سؤالات آزمون‌های ورودی دو سال گذشته مدارس استعداد‌های درخشان آورده شده است که بیانگر جهت‌گیری‌های علمی و آموزشی مرکز ملی پرورش استعداد‌های درخشان و دانش‌پژوهان جوان است. تأمل در این سؤالات، در یافتن شیوه‌های مطالعه و یادگیری عمیق و ماندگار به کمک شما خواهد آمد.

با آرزوی سلامتی و توفیق روزافزون عزیزان شرکت‌کننده در آزمون‌های ورودی مدارس استعداد‌های درخشان، امیدواریم این فرزندان گرامی ایران اسلامی در مسیر کسب توانایی‌های لازم در ابعاد مختلف وجودی خود و رشد متوازن در ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت، همواره موفق و سربلند باشند.

مخاطبان کتاب

- دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی داوطلب شرکت در آزمون ورودی دبیرستان‌های دوره اول استعداد‌های درخشان و خانواده‌های آنها.

اهداف تدوین کتاب

- آشنایی با تعریف و انواع استعداد و ویژگی‌های دانش‌آموزان دارای استعداد‌های درخشان
- آشنایی با روش‌های شناسایی دانش‌آموزان دارای استعداد‌های درخشان
- آشنایی با اهداف و پیشینه تأسیس مدارس استعداد‌های درخشان
- آشنایی با مقررات، عناوین برنامه‌ها و فعالیت‌های ویژه مدارس استعداد‌های درخشان
- آشنایی با اصول و ملاحظات آمادگی برای شرکت در آزمون ورودی مدارس استعداد‌های درخشان
- آشنایی با ویژگی‌های مدارس استعداد‌های درخشان و الزامات کسب موفقیت در این مدارس
- آشنایی با نمونه سوالات آزمون ورودی مدارس استعداد‌های درخشان

فصل اول

آشنایی با مفاهیم کلیدی

«مدارس استعداد‌های درخشان» به واحدهای آموزشی و پرورشی در دوره اول و دوم متوسطه اطلاق می‌شود که با پذیرش گروهی از دانش‌آموزان دارای استعداد‌های برتر، با تأمین فضا و امکانات و بهره‌گیری از معلمان متعهد و کارآمد و برنامه‌ریزی آموزشی، پرورشی و پژوهشی ویژه، زمینه درک و اصلاح مستمر موقعیت، کسب شایستگی‌های ویژه و تلاش برای دستیابی به مراتبی از حیات طیبه را برای این گروه از دانش‌آموزان تأمین می‌کند.

بر اساس مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش، فعالیت مدارس استعداد‌های درخشان را باید مصداق عملی رویکرد «تفکیک» (جداسازی دانش‌آموزان دارای استعداد‌های برتر و دایر کردن محیط‌های تربیتی ویژه برای آنها) در تربیت صاحبان استعداد‌های برتر به شمار آورد. مهم‌ترین اهداف تشکیل و فعالیت مدارس استعداد‌های درخشان به شرح زیر است:

- ۱- شناسایی و پرورش استعداد‌های خاص و متنوع دانش‌آموزان،
- ۲- تعمیق باورهای دینی و تقویت دل‌بستگی و پای‌بندی دانش‌آموزان به فرهنگ و ارزش‌های ملی (ایرانی، اسلامی و انقلابی)،
- ۳- اجرای برنامه درسی و تربیتی انعطاف‌پذیر متناسب با ویژگی‌ها و استعداد‌های مختلف دانش‌آموزان با روش‌های یاددهی - یادگیری و شیوه‌های ارزش‌یابی متنوع،
- ۴- ارائه خدمات مشاوره‌ای تخصصی ویژه دانش‌آموزان،
- ۵- هدایت تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان، متناسب با استعدادها و علائق آنان، به سوی اولویت‌های علم و فناوری کشور،
- ۶- حمایت از دانش‌آموزان مستعد کم‌بضاعت.

* * * * *

درباره «استعداد» و «استعداد برتر» تعاریف متعددی ارائه شده است. در فرهنگ واژگان «وبستر»، واژه «استعداد» این‌گونه معنا شده است: «داشتن یک توانایی ذاتی و آشکار شدن آن. کودکان با استعداد، با داشتن توانایی‌های فوق‌العاده، قادر هستند کارهایی بیشتر از آنچه در سن آنها انتظار می‌رود، انجام دهند. توانایی‌های بالقوه، یعنی

توانایی‌های فکری، تحصیلی، رهبری کردن در گروه و توانایی در جنبه‌های هنری و خلاقانه». در اصلاحیه سال ۱۹۷۸ قانون آموزش عمومی ایالات متحده آمریکا، «کودکان دارای استعداد» برتر چنین تعریف شده‌اند: «کودکان و نوجوانان سنین قبل از دبستان، دبستان یا دبیرستان که دارای توانایی هوشی بالا، خلاقیت، توانایی در یک موضوع علمی خاص و دارای توانایی مدیریت و رهبری هستند و به خدمات آموزشی خاصی نیاز دارند.» در سند راهبردی کشور در امور نخبگان مصوب جلسه ۷۲۰ مورخ ۱۳۹۱/۷/۱۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی، فرد دارای «استعداد برتر» به شرح زیر تعریف شده است: «استعداد برتر به فردی اطلاق می‌شود که با توجه به ویژگی‌های ذاتی خود امکان رسیدن به مرحله نخبگی را داراست، ولی هنوز زمینه‌های لازم برای شناسایی کامل و بروز استعداد‌های ویژه او فراهم نشده است.»

با توجه به توضیحات فوق، شورای عالی آموزش و پرورش در مصوبه مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۰۳ خود، «دانش‌آموز دارای استعداد برتر» را به این صورت تعریف کرده است: «دانش‌آموزی است که می‌تواند مفاهیم ویژه یک یا چند زمینه را در سطح بالایی درک کرده و یاد بگیرد و یا در انجام ماهرانه کار و بروز قابلیت‌های شخصی در آن زمینه، برجستگی خاصی نشان دهد.»

نکته دارای اهمیت در زمینه تعریف فوق، ضرورت توجه به ابعاد گوناگون استعداد در وجود دانش‌آموزان است. در حال حاضر، بیشترین تمرکز در سنجش و اندازه‌گیری‌های استعدادی روی برخی از حوزه‌ها مانند استعداد منطقی/ریاضی و استعداد زبانی است که این نکته باید به تدریج اصلاح شود.

گوناگونی و تنوع استعدادها (بر پایه نظریه هوش‌های چندگانه)

نظریه هوش‌های چندگانه از این باور **هوارد گاردنر** ریشه گرفت که ذهن انسان، شامل مجموعه‌ای از توانایی‌های تقریباً مجزاست که دارای ارتباطی اتفاقی و غیرقابل پیش‌بینی با یکدیگر هستند. بنابراین ذهن انسان یک ماشین همه‌کاره منفرد نیست که همواره با یک قدرت مشخص و بدون وابستگی به محتویات و محیط اطراف کار کند.

اغلب روان‌شناسان، «هوش» را با «حل مسئله» مرتبط می‌دانستند اما نتایج مطالعات گاردنر با این نظریه‌ها متفاوت بود، او مفهوم هوش را به مقوله‌ای گسترده‌تر و کاربردی‌تر تبدیل کرد، ابهام و رازگونگی تعریف هوش را از بین برد و به پدیده‌ای عملی تغییر شکل داد که نقش آن به طرق گوناگون، در زندگی افراد قابل مشاهده است. گاردنر شیوه‌ای را فراهم کرد که می‌توان به وسیله آن، توانایی‌های بشر را با قرار دادن آنها در ۹ مقوله متفاوت، بازنمایی کرد.

بر اساس نظریه گاردنر (۱۹۹۹):

- ۱- برخلاف دیدگاه سنتی درباره هوش، یادگیری تنها از راه به‌کارگیری توانایی‌های شناختی به دست نمی‌آید؛ بلکه انواع هوش نیز در فرایند یادگیری نقش دارند.
 - ۲- افراد در فرایند یادگیری، پردازش اطلاعات و حل مسئله، برحسب نوع و توانایی هوشی خود از راهبردهای متفاوتی استفاده می‌کنند.
- بر این اساس، هوش‌های ۹گانه معرفی شدند که برای اندازه‌گیری هریک از آنها می‌توان به مشاهده رفتار فرد پرداخت تا از آن طریق، میزان و سطح توانایی ذهنی فرد مورد سنجش قرار گیرد.

هوش زبانی

هوش زبانی به معنای توانایی به‌کارگیری درست لغات به صورت شفاهی یا نوشتاری است. این هوش، توانایی به‌کارگیری ماهرانه ساختار زبان، صداها، معنانشناسی و جنبه‌های عملی زبان را برای بیان افکار و فهمیدن دیگر انسان‌ها شامل می‌شود. فهرست سنجش هوش زبانی (ویژه دانش‌آموز) به شرح زیر است:

- * نسبت به سن خود خوب می‌نویسد.
- * می‌تواند داستان‌های بلندی را بگوید و یا لطیفه‌های زیادی تعریف کند.
- * توانایی به خاطر سپردن اسامی، مکان‌ها، تاریخ و جزئیات را دارد.
- * از بازی با کلمات و خواندن کتاب لذت می‌برد.
- * کلمات را به درستی ادا می‌کند و دایره لغاتش خوب است.
- * گفت‌وگوی شفاهی را دوست دارد و با دیگران به این روش ارتباط برقرار می‌کند.

هوش منطقی - ریاضی

هوش منطقی - ریاضی، توانایی استفاده درست از اعداد و ارقام و بیان استدلال‌های منطقی و درست است. این هوش شامل توانایی کشف الگوها، دلایل قیاسی و تفکر منطقی است. فرد دارای هوش منطقی - ریاضی، قادر است زنجیره‌ای از دلایل را بسیار ماهرانه دنبال کند. فهرست سنجش هوش منطقی (ویژه دانش‌آموز) به شرح زیر است:

- * از بازی با اعداد و ارقام لذت می‌برد.
- * کلاس ریاضی و کارکردن با رایانه را دوست دارد.
- * از شطرنج و دیگر بازی‌های فکری استقبال می‌کند.
- * به حل معماهای منطقی یا طنزآمیز علاقه دارد.
- * پرسش‌های بسیاری در مورد نحوه کار اشیای گوناگون طرح می‌کند.
- * به طبقه‌بندی و سایر الگوهای منطقی علاقه دارد.

هوش بدنی - حرکتی

توانایی به‌کارگیری بدن برای بیان افکار و احساسات و نیز تعادل، هماهنگی، چالاکی، قدرت، انعطاف‌پذیری، سرعت و نیز قابلیت‌های لمسی به این هوش مربوط می‌شود. ورزشکاران و بازیگران تئاتر و سینما از جمله نمونه‌های افرادی هستند که هوش بدنی - حرکتی آنها الزاماً باید قابل توجه باشد. فهرست سنجش هوش بدنی - حرکتی (ویژه دانش‌آموز) به شرح زیر است:

- * در یک یا چند حرکت ورزشی، خوب عمل می‌کند.
- * حرکات دیگران را به راحتی تقلید می‌کند.
- * از جدا کردن قطعات وسایل گوناگون و سرهم کردن دوباره آنها لذت می‌برد.
- * در کارهای دستی مهارت زیادی دارد.
- * زمانی طولانی امکان قرارگیری در یک نقطه را ندارد و ناآرامی می‌کند.
- * از دویدن، پریدن، سوت‌زدن و فعالیت‌هایی مانند اینها لذت می‌برد.

هوش مکانی - فضایی

توانایی درک درست جهان به صورت مکانی (مانند یک راهنما) و ایجاد تغییر در این ادراک، به هوش فضایی یا مکانی مربوط می‌شود. این هوش، توانایی نمایش دنیای فضایی داخل ذهن، مثل یک خلبان و یا نمایش محدودی از دنیای تجسمی ذهن، مثل بازیکن شطرنج یا مجسمه‌ساز است. این هوش مستلزم شناسایی رنگ، خط، شکل، فرم، فضا و رابطه‌ای است که میان این عوامل وجود دارد. فهرست سنجش هوش مکانی/ فضایی (ویژه دانش - آموز) به شرح زیر است:

- * خواندن نقشه، نمودار و جدول‌ها برایش از خواندن متن راحت‌تر است.
- * خیال‌پردازی را دوست دارد و در طراحی مهارت دارد.
- * از انجام کارهای هنری لذت می‌برد.
- * به دیدن فیلم، نمایش، اسلاید و کلاً تصاویر نمایشی علاقه نشان می‌دهد.
- * می‌تواند اشکال سه‌بعدی بسازد.
- * تصاویر را به طور واضح توضیح می‌دهد.

هوش موسیقایی

هوش موسیقایی، توانایی درک، تشخیص، تبدیل و اجرای اشکال موسیقایی است. کسانی که هوش موسیقایی بالایی دارند، می‌توانند موسیقی را به سادگی به یاد آورند و گاه به سختی می‌توانند آن را از ذهن خود خارج کنند. آنها قادرند از طریق موسیقی، هیجانات خود را بیان کرده و فکر کنند. این توانایی، استفاده از صدا در وسیع‌ترین حوزه را ممکن می‌سازد. فهرست سنجش هوش موسیقایی (ویژه دانش آموز) به شرح زیر است:

- * ملودی‌های آواز را به خاطر می‌آورد.
- * در صحبت کردن و انجام فعالیت‌های عملی، موزون و مرتب عمل می‌کند.
- * از نواختن ضربات ریتمیک حین انجام فعالیت بر روی میز و اطراف خود لذت می‌برد.
- * صداهای ناموزون و غیرریتمیک را تشخیص می‌دهد.
- * به قطعات موسیقی در حال پخش، واکنش مثبت نشان می‌دهد.
- * صداهای محیط را به خوبی تشخیص می‌دهد.